

Judit Neurink ~ Geweld is nooit ver weg. Tien jaar berichten uit Irak

Judit Neurink. Ills. Joseph Sassoon Semah

Judit Neurink vertrok in 2008 naar Irak om er met Nederlands geld een mediacentrum op te zetten om jonge journalisten te trainen en zo een bijdrage te leveren aan de prille democratie. Ze was er getuige van dat het land uiteenviel op basis van etniciteit en religie en dat de roep om een sterke leider toenam. Ze maakte de wederopbouw in Iraaks-Koerdistan mee, de opmars van ISIS en de ontvoering van en moord op duizenden Jezidi's. Al zoekend naar de oorzaken en geweld in Irak na de val van Saddam Hoessein komt Neurink steeds uit bij de corruptie, die enorme gevolgen heeft voor het dagelijkse leven. Ook ISIS vormt nog steeds een groot gevaar. Na tien jaar in Irak te hebben gewoond en vijftien jaar erover schrijven verloor Judit Neurink de hoop dat het ooit nog goed zou komen. Ze woont nu in Athene, van waaruit ze ook weer bericht over Irak. (zie: <https://juditneurink.eu/verzet-ten-tijde-van-corona/>)

Geweld is nooit ver weg is een persoonlijk, intrigerend en fascinerend verslag van een bewogen gewelddadig decennium.

Judit Neurink doet verslag van de belangrijkste Iraakse steden: van de

'opstandige stad' Sulaymaniya in Koerdistan (Waar het verzet in het DNA zit), Bagdad (Hoofdstad van religie en corruptie), Najf (Het uitgewoonde huis van de sjiieten), naar Falluja (Hoe verzet omslaat in terrorisme), Mosul (De geest van ISIS), Basra (Stad van littekens en milities), Kirkuk (Het Jeruzalem van de Koerden), Sinjar (Toneel van een genocide), Tikrit (Saddams erfenis), Qaraqosh (Een snelweg als scheidslijn) en Erbil (Vertrouwen is niet te koop). Elke stad wordt uitgebreid beschreven met hun diepgewortelde conflicten en hoogte- en dieptepunten, hun culturele diversiteit en wat dat betekent voor haar inwoners. Zoals Sulaymaniya, de opstandige stad in Iraaks-Koerdistan, waar de jeugd protesteerde tijdens de Arabische Lente, die vanaf maart 2011 in Irak plaatsvond. In Sulaymaniya was Neurink's trainingscentrum gevestigd en kwamen er meer dan 70 projecten van de grond. Zo'n drieduizend mensen gingen de straat op. Het protest duurde twee maanden; er vielen doden en gewonden, waarna de opstand doodbloedde.

De opkomst en groei van de oppositiepartij Gorran onder leiding van Nawshirwan Mustafa speelde in haar tijd in Sulaymaniya een grote rol. De nieuwe oppositiepartij en afsplitsing van PUK, Gorran (verandering) had scherpe kritiek op de PUK/KDP-regering in Erbil. De opstapeling van ellende in Irak pakte slecht uit voor de Gorran partij, o.a. door de verovering van Iraks tweede stad Mosul in 2014 door ISIS, waardoor Koerdistan een dure oorlog moest voeren en te maken kreeg met twee miljoen ontheemden voor wie opvangkampen nodig waren, aldus Neurink. In eerste instantie leek ISIS de Koerdische regio met rust te laten, maar dat veranderde vanaf augustus 2014, toen ze oprukte richting Erbil. De coalitie van 79 staten tegen ISIS o.l.v. de Amerikanen bombardeerden vanaf dat moment op ISIS-doelen, terwijl Peshmerga de groep op de grond bestreed. Dat leidde tot herovering van de zogeheten betwiste gebieden waarop zowel Bagdad als de Koerden aanspraak maken en in juli 2017 wist het Iraakse leger ISIS ook uit Mosul te zetten. President Barzani van de Koerdische Autonome Regio, die de succesvolle Koerdische rol in dit proces zichtbaar wilde maken, nam het initiatief een referendum te organiseren, waarin zijn volk zich zou uitspreken voor de onafhankelijkheid van Bagdad, hetgeen de buurlanden Iran en Turkije echter nooit zouden goedkeuren. Sulaymaniya was de enige stad die rebelleerde met een 'niet-nu campagne'. Nee stemmen was omstreden, want alle Koerden wilden immers een eigen staat. Maar nu te stemmen en voor de leiding van Massoud Barzani wilden ze niet. Bij de stemming stemden 93 procent voor een onafhankelijkheid bij een opkomst van 73 procent. Bagdad reageerde onmiddellijk

met de sluiting van onder andere het luchtruim. De economie kwam in een vrije val en vele winkels zagen zich gedwongen te sluiten. Het leger veroverde de meeste oliebronnen: ze kwamen weer in Iraakse handen. Bijna vijftien jaar van manoeuvreren om die gebieden bij de Koerdische regio te betrekken waren in een paar dagen ongedaan gemaakt.

Al zoekend naar de oorzaken en geweld in Irak na de val van Saddam Hoessein komt Neurink steeds uit bij de corruptie, die enorme gevolgen heeft voor het dagelijkse leven. In Irak zijn de regering en parlement gebaseerd op etniciteit en religie, waarbij de sjiitische meerderheid de macht heeft. Het wantrouwen ten opzichte van de corrupte regering versterkt de macht van religieuze leiders. Nu verlangt men bijna naar de tijd van Saddam Hoessein waar je recht kon halen, waar wegen waren en een infrastructuur. De hoofdstad Bagdad als vele andere Iraakse steden, was een gemengde stad en voor 2003 waren de scheidslijnen tussen de religies niet zo scherp als nu. De strijd waarbij Hoessein omkwam wordt nu openlijk herdacht en de dag zelf is inmiddels een officiële vrije dag.

In oktober 2019 kwamen Iraakse jongeren massaal in opstand tegen de regering en corrupte partijen, maar vooral tegen het politieke systeem. In alle sjiitische steden gingen ze de straat op om een einde te eisen aan het corrupte bestuur dat hun banen, inkomen en een toekomst ontzegde. Het Tahrir-plein in Bagdad was het epicentrum van wat de Tuktuk-revolutie werd genoemd. Ze eisten een nieuwe kieswet die uitgaat van personen in plaats van partijen en een interim-

regering om die in te voeren. Er vielen honderden doden en tienduizenden gewonden. Het exorbitante geweld van overheidstroepen en sjiitische milities dwong premier Abdul-Mahdi op 1 december 2019 af te treden. Maar in Irak is het einde van de opeenvolgende geweldspiralen nog lang niet in zicht, aldus Judit Neurink. “Er zijn te veel factoren die dat voorkomen, zoals de talloze trauma’s, het grote aantal jongeren in uitzichtloze situaties, politici die alleen aan zichzelf denken, de aanwezigheid van milities in de samenleving, een zwakke

overheid en niet te vergeten te geopolitiek.” Inmiddels vormt een hergroeperend en wraakzuchtig ISIS opnieuw een bedreiging.

Judit Neurink sluit af met: “Veel Irakezen vergelijken ISIS met een ziekte die mensen met onvoldoende afweerstoffen besmet. Het virus treft arm en rijk, jong en oud, met als belangrijkste overeenkomst dat ze er ontvankelijk voor zijn omdat ze om wat voor reden ook ontevreden zijn over hun leven. De komende jaren zal deze erfenis van ISIS een bedreiging blijven voor Irak. In de kampen groeit een nieuwe, nog gedrevener generatie op, terwijl in de gevangenissen de nieuwe leiders worden gevormd. Kortom: een nieuwe cyclus van geweld ligt op de loer.”

Judit Neurink - Geweld is nooit ver weg. Tien jaar berichten uit Irak. Uitgever Jurgen Maas, Amsterdam, 2020. ISBN 9789491921681

Judit Neurink is journalist. Ze schrijft voor Trouw, De Standaard en internationale media. Ze publiceerde onder andere ‘*De oorlog van ISIS*’, ‘*De vrouwen van het kalifaat*’ en de roman ‘*De Joodse bruid*’.

Linda Bouws - St. Metropool Internationale Kunstprojecten